

L'Europa que s'ha fet fins avui

Llibert CUATRECASAS (President d'INEHCA)

Per dir alguna cosa sobre l'Europa que s'ha fet fins avui cal ser conscients del lloc on som. Som en un moment important que cal encara desenvolupar a nivell polític i que no ha arribat plenament a l'opinió pública. Es tracta del desplegament de totes les potencialitats del Tractat de Lisboa. Aquest tractat recull quasi en la seva totalitat el projecte no reeixit de l'anomenada Constitució per Europa. L'estructura institucional que dibuixa aquest tractat és considerable, la qual cosa s'anirà veient a mesura que es vagi desplegant. El tractat estableix que hi ha d'haver un Consell Europeu format per ministres, presidents de govern i caps d'estat com a màxim òrgan de la Unió Europea; i també un president, que tindrà un mandat de cinc anys. Actualment el president és el Sr. Van Rompuy, un flamenc demòcrata-cristià molt discret però que està fent una feina important tot i que no apareix molt a la premsa. El tractat també estableix una representació a nivell internacional unificada que actualment està dirigint la britànica Catherine Ashton, la qual s'encarrega d'estructurar tot el cos diplomàtic. Hi haurà un total de 25 diplomàtics que hauran de representar una Unió Europea formada per 27 Estats i fer que aquesta tingui presència internacional com a subjecte polític. Val a dir que els Estats són molt gelosos de cedir la seva sobirania i és per això que fins al Tractat de Lisboa la Unió Europea no tenia personalitat jurídica. Aquest fet implicava que quan es feia una gestió a nivell internacional eren els Estats els que feien els tractats, mentre que ara la Unió Europea té personalitat jurídica i, per tant, pot actuar si els Estats ho consideren oportú. Un altre organisme important és el Banc Central Europeu, el qual gestiona la moneda única adoptada per 12 dels 27 membres, els quals s'aniran ampliant progressivament amb

altres candidats. Finalment, trobem el Parlament Europeu, el qual té una capacitat colegislativa reconeguda per primera vegada juntament amb el Consell de Ministres Europeu. Aquest darrer òrgan havia estat fins ara l'únic òrgan legislatiu, el qual rebia les propostes legislatives únicament a través de la Comissió Europea. És important entendre que no és la mateixa situació que la que hi ha a l'Estat Espanyol, on un grup parlamentari pot fer una proposició de llei al Congrés dels Diputats que si és acceptada tirarà endavant. En el cas de la Unió Europea, no hi ha un Estat que faci una proposta, sinó que ha de ser la Comissió Europea que s'encarregui de fer-ho. Aquests són detalls que poden tenir el seu interès i dels que parlarem al final de la nostra ponència.

La pregunta que ens cal fer ara és com hem arribat fins aquí; ¿com hem arribat a redactar un Tractat de Lisboa que reconeix una Unió Europea, formada per 27 Estats, amb personalitat jurídica, amb elements supraestatsals importants en l'àmbit econòmic, com el Fons Regional, el Fons Social o el Fons de Promoció Europeu; una Europa que destina diners a les diverses polítiques que la pròpia Comissió Europea orienta i que els Estats aproven? Hem arribat aquí perquè Europa ha patit moltes catàstrofes en el passat. Això no significa que no hi hagués una consciència europea important abans de la creació de la Unió Europea. En els anys 50, quan jo era un jove membre d'Unió Democràtica de Catalunya, em van oferir de participar en els Cursos Universitaris Catalans, una branca de l'Institut d'Estudis Catalans que operava en la clandestinitat. El professor era Claudi Ametlla, d'Acció Catalana, que havia estat governador civil de Girona i Barcelona durant la República. Ell ens explicava la història contemporània catalana, i insistia molt en una cosa a la que jo no donava molta importància en aquell moment, però que més endavant vaig entendre: des de 1870 a 1914 Europa ha tingut el període de pau més llarg de la seva història. Quan feia aquesta afirmació no havien passat encara

10 anys de la fi de la Segona Guerra Mundial. Aquest període tant llarg de pau en la història d'Europa la vaig entendre més endavant tot passejant pels carrers de diverses ciutats europees. El que nosaltres anomenem el Modernisme (el Jugendstil o l'Art Nouveau) es troba a Viena, a Brussel·les, a Riga o a Bucarest. És a molts indrets d'aquesta Europa dels 27. Aquest floriment és un exemple de la cristallització d'una cultura o d'una civilització, representada també per certs pensadors de la Il·lustració. És una Europa per la qual la gent circulava pràcticament sense passaport entre Estats, és l'Europa dominada pel liberalisme econòmic que Narcís Oller retrata en la seva obra *La Febre d'Or*.

Això s'acabaria l'any 1914, amb la Primera Guerra Mundial. Aquesta guerra comença com la caiguda d'un castell de cartes: l'hereu de l'Imperi Austrohongarès és assassinat a Bòsnia per part d'un anarquista serbi. Àustria declara la guerra a Sèrbia després d'oferir-li un ultimàtum de 24 hores que aquesta rebutja. França, aliada de Sèrbia, declara la guerra a Àustria i Alemanya declara la guerra a França. Com un castell de cartes es produeix la Primera Guerra Mundial que tindrà com a resultat 10 milions de morts. Després arriba el període d'entreguerres, amb les abusives repressions econòmiques imposades a Alemanya, la qual entra en un procés inflacionari insalvable que destrueix la seva estructura econòmica i, de retruc, també l'europea. La Segona Guerra Mundial arriba i deixa 25 milions de morts. És molt recomanable per entendre tot aquest període llegir les memòries d'un francès il·lustre, Jean Monnet, el qual explica les seves vivències des de finals del segle XIX. Monnet era fill d'un productor de vins de Cognac, viatjava molt, havia estat a Canadà i Anglaterra. Monnet posa de manifest qüestions molt actuals, com el finançament dels Estats, de la qual no se'n parla massa. Explica com, després de la Primera Guerra Mundial, l'Imperi Austrohongarès desapareix i Àustria queda sola i en una pura fallida econòmica. Monnet

va en aquell moment a Estats Units i obté de certes empreses els fons necessaris d'inversió. El paper d'Estats Units com a font d'inversió ja es posa de manifest en aquella època. Ell estarà després a la Societat de Nacions, però el seu llegat més important és possiblement la intervenció, després de la Segona Guerra Mundial, en la consolidació del triangle França-Gran Bretanya-Estats Units. França és una entitat plenament europea, amb capacitat d'iniciativa, però que sempre rep les patacades, sobretot a la Segona Guerra Mundial, quan és ocupada pels alemanys. Monnet, en aquell moment va a Londres amb De Gaulle i proposa la futura unió de França i Alemanya, però el general francès evidentment no ho accepta. Més endavant, a través de la presència d'Algèria i de les antigues possessions franceses, es comença la reconquesta de França, moment en el que intervé clarament el diner americà. Monnet té un debat important amb els membres que dirigeixen la França de després de la Segona Guerra Mundial. Amb el ministre d'assumptes exteriors, el demòcrata-cristià Bidault, i amb un altre ministre important que és Robert Schuman, nascut a la Lorena, un país gairebé fronterer amb Alemanya. També hi intervé Konrad Adenauer, un home molt humil i molt discret, el canceller alemany després de l'enfonsament del Reich hitlerià, en el moment que Alemanya tot just treia el nas. També és important esmentar un altre personatge demòcrata-cristià, Alcide de Gasperi, nascut a Trentino, a l'Alto Adigio. De jove havia estat membre de la dieta imperial habsbúrgica, ja que aquella regió formava part de l'Imperi Austro-Hongarès i no seria fins després de la Segona Guerra Mundial que esdevindria italiana. Per tant, tots ells són homes de frontera, homes amb un pensament i una ideologia similars.

Crec que si alguna cosa ha aportat la democràcia cristiana com a concepte filosòfic és la seva valoració del consens. Abans de la Segona Guerra Mundial utilitzar la paraula consens entre els polítics era un disbarat, ja que ningú sabia

què significava. Els liberals eren autoritaris, els socialistes també i arreu s'imposava la força de la majoria, no sempre amb una confrontació violenta, però sense consens. Europa es crea a partir del concepte de consens, la qual és una nova formulació original que apareix després de la Segona Guerra Mundial. Això queda demostrat per les polítiques que fan néixer la Unió Europea.

En primer lloc, la gestió comunitària i supraestatal del carbó i de l'acer, la Comunitat Europea del Carbó i de l'Acer, presidida pel mateix Jean Monnet. El carbó i l'acer als anys 50 eren molt importants, i per evitar una competència i una lluita de preus es crea una autoritat que reguli i organitzi el mercat. L'any 1957, el Tractat de Roma crea la Comunitat Econòmica Europea amb 6 països: França, Alemanya, Itàlia i els tres països del Benelux (Bèlgica, Holanda i Luxemburg). Anglaterra encara no hi és, perquè Anglaterra sempre ha volgut estar *hors de la mêlée*, és a dir, mirar-se les coses des de la distància, sobretot si no hi pot jugar un paper determinant. Al final s'hi apunta, però serà més tard. El Tractat de Roma estableix la política agrícola comuna de l'any 1962, l'organització del mercat agrícola europeu; la supressió dels drets d'aduanera entre aquests països, la qual cosa supera el proteccionisme resultant de la catàstrofe de la Segona Guerra Mundial. També s'estableix la primera regulació financera que limita els marges dels tipus de canvi entre els països de la Comunitat Econòmica Europea, als quals s'afegiran tres nous Estats: Anglaterra, Irlanda i Dinamarca. I els nous Estats creen, finalment, el Fons de Desenvolupament Regional. Així s'arriba, l'any 1986, a l'Acta Única Europea, és a dir, a l'estructuració de la Unió Europea amb un únic govern que aglutina les diverses institucions creades anteriorment. Val a dir que l'any 1991 Europa va estar a punt de viure la mateixa catàstrofe de la Primera Guerra Mundial quan esclata la Guerra Balcànica amb la desintegració de la República Federal Iugoeslava i la lluita entre Croàcia i Sèrbia. En

aquell moment, els francesos tenien la temptació de recolzar Sèrbia i els alemanys de recolzar Croàcia. Afortunadament, les institucions europees ja tenien prou força com per aturar aquesta situació, la qual cosa va evitar un possible conflicte important. L'any 1993 es firma el Tractat de Maastricht, el qual estructura la Unió Europea en tres pilars: en primer lloc, l'estructuració supraestatal de la Unió a nivell econòmic; en segon lloc, l'establiment d'una política exterior i de seguretat comunes; i, en tercer lloc, la cooperació policial i judicial. Per tal que això funcioni cal instaurar un sistema de finançament harmonitzat, i és aleshores quan es defineixen els criteris de convergència per a l'estabilitat financera de la Unió Europea. Allò que l'actual president de l'Estat espanyol, Rodríguez Zapatero, repeteix tan sovint en relació amb les orientacions per reduir el dèficit i el deute. S'estableix una inflació estatal no superior a l'1,5 % de la mitjana dels tres països amb el nivell més estable de preus; un dèficit no superior al 3 % del PIB de l'any precedent de l'Estat; un deute públic no superior al 60% del PIB; i uns interessos a llarg termini no superiors al 2% dels tres Estats més estables. Aquests criteris de convergència de l'any 1993 han servit per afavorir els membres de la Unió en moments d'expansió econòmica i han permès una certa estabilitat. Però després del sotrac financer americà, els països europeus han quedat greument afectats i el deute i el dèficit es dispara perquè els Estats han d'ajudar a les seves entitats financeres per evitar la seva fallida.

Tot això ens condueix a pensar la relació entre Europa i el món. L'Euro, la moneda única, en el moment de constituir-se és utilitzada per 11 Estats amb una població total de 300 milions d'habitants. Això representa un mercat molt important des de tots els punts de vista, i en un context global aquest mercat juga amb d'altres mercats que superen els 200 milions d'habitants, com el d'Estats Units, la Xina, l'Índia o Rússia i els estats independents de la zona ruble com a

moneda. Entre aquests Estats-mercats es juguen els equilibris financers. És important recordar que la moneda de referència d'aquella famosa Europa del segle XIX era l'or i que totes les monedes estatals tenien vinculació amb l'or. Després de la Primera Guerra Mundial i com a resultat de la inflació, l'or desapareix com a valor de referència i comencen a circular els bitllets, els quals amb el procés inflacionari perden progressivament valor. Les mesures d'estabilitat i de convergència econòmica fan de l'Euro una moneda de reserva que ofereix unes determinades garanties als inversors. Aquells que volen, per exemple, invertir en bons del Regne d'Espanya emesos en Euros tenen una certa garantia que aquesta moneda fluctuarà d'una manera raonable. Això trenca per primera vegada el monopoli del Dòlar com a moneda de referència. Després de la desaparició del patró or, el Dòlar era la moneda de referència, ja que era l'única moneda estable i segura. Per això l'Euro introdueix aquí una batalla, la qual es pot percebre, segons el meu parer, en els atacs soferts pel Regne d'Espanya i Grècia, els quals no anaven tant contra les seves finances respectives, sinó contra l'Euro. Haver de cedir sobirania en l'àmbit financer és una cosa que no agrada.

Per acabar voldria esmentar els principis constitucionals de l'Europa d'avui: el creixement sostenible i l'economia social de mercat, dos dels principis rectors del Tractat de Lisboa. El primer és conegut per tothom, el segon significa que hi ha d'haver una posició equidistant entre la intervenció de l'Estat i el liberalisme sense més pal·liatius. Finalment, voldria parlar d'un principi fonamental d'aquest Tractat de Lisboa que els demòcrata-cristians varen introduir a l'origen de tot el procés de creació de la Unió Europea. Es tracta d'un principi que en les altres ideologies era absolutament estrany, el principi de subsidiarietat, el fet que allò que pugui fer l'organisme més pròxim al poble que no ho faci el superior. Abans del Tractat de Lisboa aquest principi només re-

gia en la relació entre la Unió Europea i els Estats, però ara el nou tractat estableix que les institucions europees han de tenir en compte el principi de subsidiaritat en la total dimensió, és a dir, no solament estatal sinó també regional i local. Cal, doncs, conèixer l'estructura interna de cada Estat des del punt de vista constitucional i saber quin és el repartiment de competències internes. D'això se'n pot treure una conseqüència lògica que espero que el proper govern de la Generalitat sàpiga aprofitar. En funció del repartiment de competències, la Comissió Europea està obligada, pel que fa a l'Estat Espanyol, a saber quina és la distribució de competències de caràcter legislatiu, i en funció d'això, ha de saber qui és el seu interlocutor en cada cas.

I. Roviró i Ll. Cuatrecasas.